

Key words: *Southeastern Anatolia Project, Güneydoğu Anadolu Projesi, Republic of Turkey, regional development, «Kurdish issue», water supply, agriculture.*

Одержано редакцією 18.04.2022
Прийнято до публікації 25.05.2022

УДК 327(470+560)”1992/2021”:[001.894:62]
DOI: 10.31651/2076-5908-2022-1-167-175

САГАН Галина Василівна,
доктор історичних наук, професор кафедри
всесвітньої історії Київського університету
ім. Б. Грінченка,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8301-849X>,
e-mail: h.sahan@kubg.edu.ua,

ШУТОЧКІН Владислав Олександрович,
студент Київського університету ім. Б. Грінченка,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6023-1391>,
e-mail: voshutochkin.iff19@kubg.edu.ua

НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ З ТУРЕЧЧИНОЮ (1992–2021)

У статті здійснено комплексний аналіз змісту, ролі і місця науково-технологічного партнерства у налагодженні зв'язків України з Туреччиною кінця ХХ – початку ХХІ ст. Зроблено огляд становлення відносин, які стали базою для налагодження сучасного наукового і технологічного співробітництва, а також зазначено перспективи подальшого розвитку контактів. На основі аналізу двосторонніх угод, науковців та довідок дипломатичного представництва України в Туреччині, розкрито зміст співпраці, показано форми і напрями зв'язків, які розвивалися між Україною та Туреччиною у ХХІ ст.

Ключові слова: *Україна, Туреччина, партнерство, наука, технології, науково-технологічна співпраця*

Актуальність. Третє тисячоліття – час цифрової ери. Розпочата у 50–60-х рр. ХХ ст. науково-технічна революція дала потужний поштовх у розвитку людської цивілізації. Комп'ютери, планшети, смартфони, телевізори та інша техніка – усе це оточує сучасну людину кожен день. Не тільки техніка, а й наука дає прогрес сучасному людству. Навіть в умовах пандемії COVID-19, людство звертається по допомогу до науки, яка в свою чергу намагається подолати всесвітню гуманітарно-медичну кризу. Науковий прогрес не тільки покращив медицину, створивши інноваційні ліки та вакцини, а також у свою чергу покращив багато суспільних сфер життя людини. Завдяки науці нині людині властиво досліджувати та пізнавати космос, спілкуватися з людьми, які знаходяться на іншому куточку планети, вільно подорожувати, та багато інших можливостей існують у людини, дякуючи науці. Варто не забувати, що завдяки науковому прогресу, людство дізналось про ядерні реакції, які, на жаль, приносять більше шкоди, ніж користі. Ядерна зброя, яка створена завдяки цим реакціям, є найголовнішою проблемою у підтриманні міжнародної стабільності та порядку у ХХІ ст.

Україна, ще за імперських та радянських часів, мала величезний потенціал у сфері науки та техніки. Варто згадати українського авіаконструктора Ігоря Сікорського, який сконструював перший у світі літак, а також вченого та конструктора ракетно-космічних систем Сергія Корольова, який став одним із основних засновників радянської ракетно-космічної техніки, зробивши Радянський Союз однією із передових ракетно-космічних держав світу. Після розпаду СРСР, Україна намагається співпрацювати з багатьма державами світу в науково-технічній сфері. Одним із таких партнерів є Турецька Республіка. Туреччина – провідна країна Західної Азії. Маючи величезний вплив на міжнародній арені, країна є членом «Великої двадцятки», НАТО та асоційованим членом Європейського Союзу. Для України, Туреччина “ стратегічний партнер у військовій, політичній, економічній сфері, а також важливий компаньйон у сфері науки та техніки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українська історіографія приділяє величезну увагу дослідженням українсько-турецьких відносин кінця ХХ – початку ХХІ століття. Дослідники у першу чергу звертають увагу на проблемах зовнішньополітичних та економічних відносинах, питаннях співпраці двох держав у сфері туризму, співпраці у енергетичній сфері, а також виокремлюють проблему партнерства України та Турецької республіки у Чорноморському регіоні. Це яскраво демонструють праці К. Замкової [3, 39-48], М. Воротнюк [1, 18], Є. Солових [16, 80-87], Т. Лахманюк [6, 140-145] та К. Паюка [12, 111-117]. У своїх працях дослідники акцентують увагу на основних проблемах військово-технічної співпраці, описують сценарії розвитку українсько-турецьких відносин, розкривають перспективи стратегічного партнерства двох держав, а також приділяють окрему увагу питанню співпраці в енергетичній сфері. Питання співпраці у сфері науки та техніки між Україною та Туреччиною представив С. Корсунський – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Турецькій Республіці У своїх статті [5, 24-31] пан Посол акцентує увагу на науково-технічній співпраці між Україною та Туреччиною. Зокрема, він зазначає, що сторони опрацьовують пропозиції щодо реалізації спільних проєктів в таких галузях, як аерокосмічна сфера; електроніка; матеріалознавство, нанотехнології та ін. Пан Посол підсумовує, що такий формат співпраці передбачає можливість фінансування двосторонніх проєктів в окремих секторах прикладних досліджень, результатом яких є створення спільної конкурентоспроможної наукомісткої продукції [5, 29]. Дослідниця Н. Михтарян у своїх аналітичній записці «Стан та перспективи українсько-турецьких відносин» [9] зазначає, що пріоритетними напрямками взаємодії у науково-технологічній сфері є забезпечення діяльності спільних науково дослідних структур, здійснення обмінів та виконання спільних досліджень.

Окрему увагу питанню партнерства у науково-технологічній сфері між Україною та Туреччиною було присвячено на Міжнародному експертному круглому столі «Українсько-турецькі відносини на сучасному етапі: можливості та перешкоди» [2, 156-158], який відбувся у 2014 р. Круглий стіл включав питання співробітництва у галузі науки, технологій, освіти та культури. Зокрема, у доповіді «Українсько-турецьке співробітництво в галузі безпеки та виклики сучасності» голова комісії з проблем безпеки Криму РНБО України М. Паламарчук торкнувся взаємодії двох держав у науково-технологічній сфері та зазначив подальші перспективи. Посадовець торкнувся взаємодії двох держав у науково-технологічній і військово-технічній сферах та висловив впевненість, що, маючи потужну науково-дослідну, інтелектуальну та технологічну базу, у тому числі в сфері авіації та космосу, країни здатні спільно виробляти високоякісну продукцію.[2, 157]

Для висвітлення нашого питання багато матеріалів було взято з офіційного сайту Верховної Ради України. Зокрема, з цього ресурсу вдалося почерпнути чимало інформації про співпрацю в сфері науки та технологій. До аналізу були долучені меморандуми, протоколи та угоди між Україною та Турецькою Республікою, які яскраво демонструють зміст науково-технологічної співпраці. Не менш важливими є матеріали з сайту Посольства України в Турецькій Республіці, які подають загальну інформацію про зміст, роль та місце співпраці у сфері науки та технологій між двома країнами. Презентаційними для нашого питання, звичайно, є документи, що розміщені на сайті Міністерства освіти та науки України. Тут подано важливу інформацію про наукові гранти та проєкти. Сайти університетів суттєво доповнюють відомості про співпрацю у науково-технологічній сфері з Туреччиною. Зазначені матеріали становлять джерельну базу, яка є репрезентативною для вивчення історії українсько-турецької співпраці в науково-технологічній сфері. Співставлення та аналіз інформації дозволяє виявити глибинні чинники та механізми розгортання науково-технологічної діяльності між Україною та Турецькою Республікою.

Мета статті полягає у тому, аби визначити роль, місце та зміст науково-технологічного партнерства між Україною та Туреччиною упродовж 1992–2021 рр. та спрогнозувати подальші перспективи співпраці.

Виклад основного матеріалу. Після розвалу Радянського Союзу та проголошення незалежності 24 серпня 1991 р., Україна почала активно проводити зовнішню політику, підвищуючи міжнародний авторитет у світі. 16 грудня 1991 р. Туреччина, одна із перших країн Азії, визнала незалежність України. У 1992 р. був підписаний Протокол про технічне, наукове та економічне співробітництво між Міністерством сільського господарства України

і Міністерством сільського господарства та сільських справ Турецької Республіки [14]. За цим протоколом сторони в галузі сільського господарства (рослинництво, захист рослин, тваринництво та розведення тварин, ветеринарія, рибальство, харчова промисловість) і сільських справ домовилися про обмін науковою і технічною інформацією та документацією, обмін результатами досліджень оголошених в межах їх відповідних інститутів, обмін генетичними та біологічними матеріалами рослинництва та тваринництва; взаємний обмін експертами в галузях, що становлять інтерес для обох країн, організацію професійного навчання, семінарів, конференцій та зустрічей в обох країнах, підтримку спільних підприємств або співробітництва між приватними компаніями в обох країнах по торгівлі сільськогосподарською продукцією як в межах двох країн, так і на інших ринках [14]. Завдяки підписанню Протоколу, уперше між двома країнами розпочалося науково-технологічне партнерство, що стало початком розвитку наукових контактів між двома країнами в аграрній сфері, обміну досвідом у сільськогосподарських справах, що дало позитивний результат у розвитку сільського господарства України. Нині Турецька Республіка посідає четверте місце у ТОП-10 країн, до яких активно експортується українська аграрна продукція, а також загальний обіг турецьких інвестицій у сільське господарство склав понад 3 млрд. дол. США на 2020 р. [24]

27 липня 1994 р., Україна та Турецька Республіка підписали Угоду про співробітництво в галузях військової підготовки, технологій, науки [23]. За цієї угоди Уряд України та Уряд Турецької Республіки зобов'язувалися виконувати обмін військовослужбовцями, інформацією та досвідом у галузях військової науки й технологій, військового навчання, тилового забезпечення та оборонної промисловості згідно з погодженими заходами. Угода включала у собі співробітництво в галузі військового навчання, співробітництво в галузі військової науки й технологій, співробітництво в галузі військового забезпечення, співробітництво в галузі оборонної промисловості [23]. Підписання цієї угоди стало початком взаємообміну досягнень військової науки та технологій між державами, які покликані покращувати військову та оборонну галузь держав. Укладена угода є важливою для зближення України з НАТО, оскільки Туреччина є членом цієї організації. Завдяки договору, сторони продовжують співпрацю і нині. Так, у листопаді 2021 р. Верховна Рада України ратифікувала військову угоду між урядами України та Туреччини, яка відкриває нові можливості для військово-технологічного співробітництва [25]. На фоні наростаючої військової загрози з боку Російської Федерації, Туреччина залишається нашим надійним партнером у галузі військової науки та технологій. 3 лютого 2022 р. голова управління зв'язків з громадськістю адміністрації президента Туреччини Фахреттін Алтун повідомив, що Анкара продовжить поставки зброї Україні в рамках підписаних раніше угод. Загалом мова йде про постачання безпілотників. Як зазначив голова управління, військова співпраця між Анкарою і Києвом не призначена для того, щоб орієнтуватися на Росію і не буде порушена, щоб догодити їй [18]. Турецький чиновник додав: «Для України безпілотні літальні апарати і турецьке партнерство мають життєво важливе значення для захисту її території від Російської Федерації. Туреччина, з іншого боку, бачить можливість спільного виробництва космічних ракет і передачі схожими за технологією двигунів, що є ключовим місцем для турецької оборонної промисловості» [18].

У 1997 р. між Міністерством України у справах науки і технологій і Радою з наукових та технічних досліджень Турецької Республіки було укладено Угоду про співробітництво у галузі наукових та технологічних досліджень [22]. Згідно положень угоди, основними напрямками у галузі науки та технології є організація спільних науково-дослідних програм, організація обміну кадрами та створення спільної науково-дослідної лабораторії. За умовами договору, спільні науково-дослідні проекти фінансуватимуться на рівноправній основі, так, щоб кожна з сторін несла відповідальність за фінансування свої власної частини. Підписання Угоди про науково-технологічне співробітництво між міністерствами України та Туреччини розпочало масштабну та плідну співпрацю між двома країнами на законодавчому рівні.

14 листопада 2002 р. була укладена Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Турецької Республіки про технічне і фінансове співробітництво [19]. За цією угодою між сторонами розпочалося співробітництво у вигляді технічної, фінансової та гуманітарної допомоги. Технічна допомога Українській Стороні надається Турецькою Стороною у формі

передачі ноу-хау, підготовки кадрів, консультування та надання послуг, постачання обладнання і матеріалів, впровадження нових технологій, необхідних для успішного виконання проєктів або програм. З метою реалізації положень угоди про технічне співробітництво, обладнання, матеріали (крім підакцизних товарів), фінансові ресурси, роботи та послуги, які надаватимуться Турецькою Республікою та використовуватимуться українськими реципієнтами в рамках цього договору, звільнятимуться від будь-яких податків, мит, зборів або інших податкових зобов'язань, які стягуються або можуть бути стягнені на території України [19]. Укладання угоди стало покращенням розвитку технічної сфери України, зокрема українські підприємці змогли впроваджувати нові технології, обладнання, готувати та навчати кадри, які стали основою покращення технічної промисловості України. Нині, за умовами договорів, сторони продовжують спільно діяти у галузі науки та технологій. Так, у 2021 р. турецький виробник безпілотних літальних апаратів, компанія «Baykar», повідомив, що розробляє інвестиційний проєкт із будівництва в Україні науково-дослідного центру передових технологій в аерокосмічній інженерії. Проєкт передбачає стовідсоткові інвестиції цієї компанії у створенні центру науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт [17].

Україна та Турецька Республіка тісно працюють у сфері охорони навколишнього середовища. У 2006 р. був затверджений План дій у надзвичайних ситуаціях на Чорному морі до Протоколу про співробітництво в боротьбі з забрудненням Чорного моря нафтою й іншими шкідливими речовинами внаслідок надзвичайних ситуацій [13]. План був затверджений шістьма країнами, які розташовані біля басейну Чорного моря: Болгарією, Румунією, Грузією, Російською Федерацією, Туреччиною та Україною. План полягав у негайному реагуванні розливів нафти у середовище Чорного моря а також подальшому запобіганню цих розливів і охорони морської флори та фауни [17]. На основі затвердженого плану, у 2007 р. була укладена Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища [20]. Співробітництво здійснюється за напрямками в області охорони навколишнього середовища, такими як збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, охорона, запобігання, контроль та можливе усунення забруднення узбережжя Чорного моря, а також співробітництво в галузі моніторингу: управління стічними водами, управління небезпечними хімічними речовинами, управління твердими відходами, охорона атмосферного повітря від забруднення, управління прибережною зоною, оцінка впливу антропогенної діяльності на навколишнє природне середовище. Також сторони зобов'язані вирішувати питання щодо екологічної освіти, тим самим готуючи кадри для вирішення глобальних екологічних питань [20]. На сьогодні, через розпочату Росією окупацію Кримського півострову та війною на Сході України, сторони менше співпрацюють у підтриманні екологічного стану Чорного моря. Натомість Україна та Туреччина стратегічно співпрацюють над стабільністю у чорноморському регіоні.

15 березня 2007 р. було ратифіковано найголовніший документ, підписання якого дало можливість обом країнам розгорнути масштабну співпрацю у сфері науки та технологій. Верховна Рада України ратифікувала Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в сфері науки і технологій, яка була підписана у 2005 р. [21]. Ця угода дала можливість сторонам організувати та брати участь у спільних наукових зустрічах та симпозіумах, обмінюватися науково-технологічною інформацією та документацією та спільно використовувати дослідницькі лабораторії та наукове обладнання. Уперше Міністерство освіти і науки України та Рада з питань науково-технічних досліджень Туреччини (ТЮБІТАК) розпочали плідну співпрацю, ставши відповідальними за виконання умов цієї угоди [21].

Починаючи з 2010 р., у світі відбувається масштабний комунікаційний бум, у зв'язку з появою перших смартфонів, інноваційних ноутбуків та планшетів. Враховуючи швидкий прогрес у сфері комунікацій, країнам було необхідно розширити межі співпраці у сфері комунікаційних технологій. Так, у 2010 р. уклали Меморандум про взаєморозуміння у сфері електронних комунікацій між Національною комісією з питань регулювання зв'язку України та Органом з питань інформаційних та комунікаційних технологій Турецької Республіки [8]. Метою укладання меморандуму став розвиток співробітництва у сфері регулювання

електронних комунікацій через підтримку та реалізацію спільних заходів. Сферою співпраці стало регулювання ринків комунікації, що включали безперешкодні доступи до абонентської лінії, тарифи, мобільні послуги, інтернет, фіксований бездротовий доступ до мережі Інтернет (Wi-Fi технології) та ін. Завдяки підписанню меморандуму сторони змогли розповсюджувати найкращі практики у сфері регулювання комунікаційних технологій та створювати експертні місії з питань телекомунікацій та послуг, що стало позитивним впливом на покращення сфери комунікації. Зокрема, українські туристи, завдяки укладанню цієї угоди, можуть користуватися вигідними тарифами у мережі роумінгу, таким чином мати постійну комунікацію у Туреччині.

Період 2011-2013 рр. став стабілізаційним процесом розвитку українсько-турецьких відносин у сфері науки та технологій. Сторони ініціювали перепідписання договорів, подовжуючи термін угод. Так, у 2011 р. був укладений Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про погодження списку проєктів, до яких застосовуються положення статті 2 Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Турецької Республіки про технічне і фінансове співробітництво від 14 листопада 2002 р. [7]. Завдяки цьому меморандуму були фінансовані проєкти з підвищення розвитку сільськогосподарських технологій, розвитку інфраструктури освіти та освітніх технологій, розвитку виробничих секторів та підтримки у сфері охорони здоров'я.

Укладення меморандуму у 2011 р. сприяв розвитку і розширенню науково-технологічної співпраці закладів вищої освіти з турецькою стороною. У 2017 р. Радник президента Турецької Республіки Мустафа Хелфасі здійснив візит до Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», метою якого було ознайомлення з діяльністю університету та введення переговорів щодо можливого науково-технічного співробітництва. Учасники візиту обговорили можливість організації програм обміну для студентів і викладачів між технічним університетом та турецькими вищими навчальними закладами. Сторони розглянули потенціал спільної діяльності в рамках наукових досліджень. За підсумками переговорів очікується підписання Меморандуму про співпрацю в найближчому майбутньому [15]. Не дивлячись на пандемію COVID-19, яка на деякий паралізувала усі сфери співпраці держав, сторони потроху відновлюють втрачене. 13 липня 2021 р. Міністр з питань стратегічних галузей промисловості України Олег Уруський провів офіційну зустріч з Головою Технічної дослідної ради Турецької Республіки (ТЮБІТАК) паном Хасаном Мандалом. Сторони обговорили важливі питання науково-технічного співробітництва між державами. Особливу увагу приділили обговоренню реалізації домовленостей, досягнутих у ході зустрічі Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала з Міністром промисловості та технологій Туреччини Мустафою Варанком 29 листопада 2020 р. в м. Стамбул. На ході зустрічі, турецька сторона висловила зацікавлення у співпраці у сфері космічній та оборонно-промисловій галузі. Також віце-прем'єр запросив пана Мандала та представників ТЮБІТАК взяти участь у Міжнародному оборонно-інвестиційному форумі, присвяченому 30-річчю незалежності України [11].

16 липня 2021 р. Міністерство освіти та науки України оголосило конкурс українсько-турецьких науково-дослідних проєктів на 2022-2023 роки [4]. Проєктні пропозиції приймалися за такими напрямками як матеріалознавство, науки про життя, охорона здоров'я та біотехнології, включаючи лікування таких хвороб, як нова коронавірусна пневмонія, науки про Землю та довкілля, діджиталізація та інформаційні технології, аерокосмічна техніка, включаючи безпілотні літальні апарати, енергетичні технології. Конкурс був відкритим для будь-яких науково-дослідних груп закладів вищої освіти, наукових установ та підприємств обох країн. Фінансування виділятиметься два роки поспіль, на кожний рік окремо. Українська сторона залишає за собою право оплачувати заробітну плату своїм вченим, які беруть участь в українсько-турецьких проєктах, відповідно до нормативно-правових актів України [4].

Висновки. Отже, проаналізувавши розвиток науково-технологічної співпраці між українською та турецькою стороною, можна сказати, що Україна у XXI ст. розгорнула плідну співпрацю з Туреччиною у цій царині. Завдяки угодам, які укладені між країнами, Україна має змогу обмінюватися своїм досвідом та й отримувати поради та рекомендації турецької сторони щодо модернізації науково-технологічного потенціалу. Обидві держави активно реалізують проєкти у аграрних, військово-технічних, науково-дослідній, комунікаційних

сферах. Завдяки науковій привабливості України, турецькі інвестори виділяють значні кошти на розвиток науково-дослідних та конструкторських проєктів. Не дивлячись на пандемію, яка призвела до часткової паралізації світу, Україна та Туреччина продовжують партнерство у галузі науки та технологій. Держави мають достатньо ресурсів та ініціатив, щоб розширювати межі співпраці. Для України Туреччина є важливим партнером у сфері науки та технологій, особливо військової, оскільки Республіка є членом НАТО. Турецький досвід вкрай необхідний нашій державі, на фоні наростаючої військової загрози з боку Російської Федерації.

Список використаної літератури

1. Воротнюк М. Компас 2020. Туреччина: регіональний гравець з глобальними амбіціями: збірник статей / М. Воротнюк – Київ: Представництво Фонду ім. Ф. Еберта в Україні, 2020. – 18с.
2. Дрига І. Українсько-турецькі відносини на сучасному етапі: можливості та перешкоди: матеріали міжнародного експертного круглого столу (Київ, 3 лип. 2014 р.) / І. Дрига. – Київ, 2014. – С. 156–158.
3. Замкова К. Особливості українсько-турецьких відносин (2014–2020 рр.). / К. Замкова // Соціально-політичні студії: наук. альм.: пр. молодих науковців. Науки: політологія, соціологія, історія, економіка. – 2020. – Вип.4. Ї С. 39Ї48.
4. Конкурс українсько-турецьких науково-дослідних проєктів на 2022-2023 роки. [Електронний ресурс]. / Міністерство освіти та науки України: офіційний веб-портал. Ї 16 липня 2021 р. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/konkurs-ukrayinsko-tureckih-naukovo-doslidnih-proyektiv-na-2022-2023-roki>
5. Корсунський С. Українсько-турецькі відносини: минуле, сьогодення, завтра... / С. Корсунський // Зовнішня політика і дипломатія України. – 2011. – №17. – С. 24Ї31
6. Лахманюк Т. Україна і Турецька Республіка: шляхи співробітництва / Т. Лахманюк // УкраїнаЇЄвропаЇСвіт. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. – 2012. – №9. – С. 140Ї145
7. Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про погодження списку проєктів, до яких застосовуються положення статті 2 Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Турецької Республіки про технічне і фінансове співробітництво від 14 листопада 2002 року: документ № 792_085, [Електронний ресурс] / База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. Ї редакція від 03.11. 2018. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_085#Text
8. Меморандум про взаєморозуміння у сфері електронних комунікацій між Національною комісією з питань регулювання зв'язку України та Органом з питань інформаційних та комунікаційних технологій Турецької Республіки: документ № 792_074. [Електронний ресурс]. / База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. “ 24 вересня 2010 р. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_074#Text
9. Михтарян Н. [Електронний ресурс]. Стан та перспективи українсько-турецьких відносин. [аналітична записка]. / Національний інститут стратегічних досліджень: офіційний веб-сайт. – 2018. – Режим доступу: <http://old2.niss.gov.ua/articles/472/>
10. Науково-технічне співробітництво між Україною і Туреччиною. [Електронний ресурс]. / Посольство України в Турецькій Республіці: офіційний веб-сайт. “ 26 серпня 2012 р. – Режим доступу: <https://turkey.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/566-naukovo-tehniche-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-i-turechchinoju>
11. Олег Уруський: Поглиблюємо науково-технічну співпрацю з Туреччиною. [Електронний ресурс]. / Урядовий портал. Єдиний веб-портал виконавчої влади України. “ 14 липня 2021 р. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news>
12. Паюк К. Україна і Туреччина: на шляху до реалізації стратегічного партнерства. / К. Паюк // Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки. – 2014. “ Т.19. “ №1(20). “ С. 111”117
13. План дій у надзвичайних ситуаціях на Чорному морі до Протоколу про співробітництво в боротьбі з забрудненням Чорного моря нафтою й іншими шкідливими речовинами внаслідок надзвичайних ситуацій: документ № 998_305. [Електронний ресурс]. / База даних «Законодавство України». // Верховна Рада України. “ прийняття від 24.06.2006. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_305#Text
14. Протокол про технічне, наукове та економічне співробітництво між Міністерством сільського господарства України і Міністерством сільського господарства та сільських справ Турецької Республіки: документ № 792_006. [Електронний ресурс]. / База даних «Законодавство України» // Верховна Рада України. “ 04. травня 1992 р. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_006#Text

15. Радник президента Туреччини зацікавився науковим потенціалом НТУ «ХПІ». [Електронний ресурс]. / Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»: офіційний веб-сайт. “ 3 квітня 2017. – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/ukr/2017/04/03/radnik-prezidenta-turechchini-zatsikavivsvya-naukovim-potentsialom-ntu-hpi/>
16. Солових Є. Україна-Туреччина: Політико-економічні аспекти взаємовідносин і перспективи розвитку / Є. Солових // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Краєзнавство. Туризм» – 2018 – №8. – С. 80-87
17. Турецька Ваукаг має намір інвестувати у створення в Україні наукового центру та виробництва БПЛА. [Електронний ресурс]. / Interfax-Україна. Інформаційне агентство: офіційний веб-ресурс. “ 12 серпня 2021 р. “ Режим доступу: <https://ua.interfax.com.ua/news/investments/761297.html>
18. Туреччина продовжить продавати Україні ударні безпілотники. [Електронний ресурс]. / UANews: офіційний веб-сайт. – 3 лютого 2022 р. – Режим доступу: <https://ua.news.ua/turtsiya-prodolzhit-prodavati-ukraїne-udarnye-bespilotniki/>
19. У КПІ готуватимуть фахівців для атомної енергетики Туреччини. [Електронний ресурс]. / Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»: офіційний веб-сайт. “ 8 жовтня 2019 р. – Режим доступу: <https://kpi.ua/2019-10-08-tr>
20. Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Турецької Республіки про технічне і фінансове співробітництво: документ №792_030. [Електронний ресурс]. / База даних «Законодавство України» // Верховна Рада України. “ ратифікація 18.09.2003. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_030#Text
21. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища: документ №792_058. [Електронний ресурс]. / База даних «Законодавство України» // Верховна Рада України. “ затверджено 31.01.2007. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_058#Text
22. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в сфері науки і технологій: документ № 792_057. [Електронний ресурс]. / База даних «Законодавство України» // Верховна Рада України. “ ратифікація від 15.03.2007. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_057#Text
23. Угода між Міністерством України у справах науки і технологій і Радою з наукових та технічних досліджень Турецької Республіки про співробітництво у галузі наукових та технологічних досліджень: документ № 792_068, [Електронний ресурс]. / База даних «Законодавство України» // Верховна Рада України. “ підписання від 26.02.1997 – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_068#Text
24. Угода між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в галузях військової підготовки, технологій та науки: документ №792_064, [Електронний ресурс]. / База даних «Законодавство України» // Верховна Рада України. “ підписання від 27.07.1994 – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_064#Text
25. Україна-Туреччина: нові можливості для співпраці. [Електронний ресурс]. / Торгово-промислова палата України: офіційний веб-сайт. “ 20 серпня 2020 рік. – Режим доступу: <https://uccs.org.ua/press-center/uccs-news/ukrayina-turechchina-novi-mozhливosti-dlia-spivpratsi>
26. Україно-Турецька військова угода: майже все з перспективою – аж до «східного НАТО». [Електронний ресурс]. / УКРІФОРМ. Мультимедійна платформа іномовлення України: офіційний веб-ресурс. – 22 листопада 2021 р. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3355005-ukrainoturecka-vijskova-ugoda-majze-vse-z-perspektivou-az-do-shidnogo-nato.html>

References

1. Adviser to the President of Turkey became interested in the scientific potential of the National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, Retrieved from: <http://www.kpi.kharkov.ua/ukr/2017/04/03/radnik-prezidenta-turechchini-zatsikavivsvya-naukovim-potentsialom-ntu-hpi/>
2. Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey on technical and financial cooperation, Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_030#Text
3. Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey on cooperation in the field of environmental protection, Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_058#Text
4. Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey on cooperation in science and technology, Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_057#Text
5. Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey on cooperation in the fields of military training, technology and science, Retrieved from: <https://>

- zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_064#Text
6. Agreement between the Ministry of Science and Technology of Ukraine and the Council for Scientific and Technical Research of the Republic of Turkey on cooperation in the field of scientific and technological research, Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_068#Text
 7. Black Sea Emergency Action Plan to the Protocol on Cooperation in Combating Pollution of the Black Sea with Oil and Other Hazardous Substances as a Result of Emergencies, Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_305#Text
 8. Competition of Ukrainian-Turkish research projects for 2022-2023, Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/news/konkurs-ukrayinsko-tureckih-naukovo-doslidnih-proyektiv-na-2022-2023-roki>
 9. Dryha I. (2014), "Ukrainian-Turkish relations at the present stage: opportunities and obstacles.", Proceedings of the Conference Title, Kyiv, July 3, pp. 156-158 (in Ukr.)
 10. Korsunsky S. (2011), "Ukrainian-Turkish relations: past, present, tomorrow...", *Ukrayinsko-turetski vidnosyny: mynule, sushchodennya, zavtra...*, no. 17, pp. 24-31 (in Ukr.)
 11. Lakhmanyuk T. (2012), "Ukraine and Turkish Republic: ways of cooperation.", *Ukrayina i Turetska Respublika: shlyakhy spivrobitnytstva*, no 9, pp. 140-145. (in Ukr.)
 12. Memorandum of Understanding between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey agreeing on a list of projects to which the provisions of Article 2 of the Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey on technical and financial cooperation from November 14, 2002, Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_085#Text
 13. Memorandum of Understanding in the field of electronic communications between the National Commission for Communications Regulation of Ukraine and the Information and Communication Technologies Authority of the Republic of Turkey, Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_074#Text
 14. Mykhtaryan N. (2018). Stan ta perspektyvy ukrayinsko-turetskykh vidnosyn. Analychna zapyska. [Status and prospects of Ukrainian-Turkish relations. Analytical note], *Natsionalnyy instytut stratehichnykh doslidzhen*, Retrieved from: <http://old2.niss.gov.ua/articles/472/>
 15. Oleg Urusky: We are deepening scientific and technical cooperation with Turkey, Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/oleg-uruskiy-pogliblyuyemo-naukovo-tehnichnu-spivpracyu-z-turechchinoyu>
 16. Payuk K. (2014), "Ukraine and Turkey: on the way to the implementation of strategic partnership.", *Ukrayina i Turechchyna: na shlyakhu do realizatsiyi stratehichnoho partnerstva*, tome 19, no. 1, pp. 111-117 (in Ukr.)
 17. Protocol on Technical, Scientific and Economic Cooperation between the Ministry of Agriculture of Ukraine and the Ministry of Agriculture and Rural Affairs of the Republic of Turkey, Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_006#Text
 18. Scientific and technical cooperation between Ukraine and Turkey, Retrieved from: <https://turkey.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/566-naukovo-tehnichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-i-turechchinoju>
 19. Solovykh Ye. (2018), "Ukraine-Turkey: Political and economic aspects of relations and prospects for development.", *Ukrayina-Turechchyna: Polityko-ekonomichni aspekty vzayemovidnosyn i perspektyvy rozvytku*, no.8, pp. 80-87 (in Ukr.).
 20. The KPI will train specialists for Turkey's nuclear energy, Retrieved from: <https://kpi.ua/2019-10-08-tr>
 21. Turkey's Baykar intends to invest in the establishment of a research center in Ukraine and the production of UAVs, Retrieved from: <https://ua.interfax.com.ua/news/investments/761297.html>
 22. Turkey will continue to sell drones to Ukraine, Retrieved from: <https://ua.news.ua/turtsiya-prodolzhit-prodavati-ukrayine-udarnye-bespiilotniki/>
 23. Ukraine-Turkey military agreement: almost everything with prospects - up to "Eastern NATO", Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3355005-ukrainoturecka-vijskova-ugoda-majze-vse-z-perspektivou-az-do-shidnogo-nato.html>
 24. Ukraine-Turkey: new opportunities for cooperation, Retrieved from: <https://ucci.org.ua/press-center/ucci-news/ukrayina-turechchina-novi-mozhливosti-dlia-spivpratsi>
 25. Vorotnyuk M. (2020), Kompas 2020. Turechchyna: rehionalnyy hravets z hlobalnymy ambitsiyamy: zbirnyk statey [Compass 2020. Turkey: a regional player with global ambitions: a collection of articles], *Predstavnytstvo Fondu imeni Fridrikha Eberta v Ukrayini*, Kyiv, Ukraine (in Ukr.)
 26. Zamkova K. "Features of Ukrainian-Turkish relations (2014-2020)." (2020). *Osoblyvosti ukrayinsko-turetskykh vidnosyn (2014-2020 rr.)*, no 4, pp. 39-48 (in Ukr.)

SAGAN Galyna, Doctor of Historical Sciences, Professor of World History of Borys Hrinchenko University of Kyiv,
e-mail: h.sahan@kubg.edu.ua,
SHUTOCHKIN Vladyslav, student of Borys Hrinchenko University of Kyiv,
e-mail: voshutochkin.iff19@kubg.edu.ua

SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL PARTNERSHIP OF UKRAINE WITH TURKEY (1992–2021)

Abstract. Introduction. *The article analyzes the content, role and place of scientific and technological partnership in improving Ukraine's relations with Turkey in the late XX – early XXI century. An overview of the formation of relations that became the basis for the establishment of modern scientific and technological cooperation is made. In addition, prospects for further development of contacts are indicated. Based on the analysis of bilateral agreements, scholars and certificates of the diplomatic mission of Ukraine in Turkey, the content of cooperation is revealed. The forms and directions of relations that developed between Ukraine and Turkey in the XXI century are shown.*

Purpose. *The issue of scientific and technological cooperation between Ukraine and Turkey has been partially considered by domestic scholars, so it deserves detailed and comprehensive consideration.*

Results. *Since gaining independence, Ukraine has developed fruitful cooperation with Turkey in the field of science and technology. Thanks to the agreements concluded between the countries, Ukraine has the opportunity to share its experience and receive advice and recommendations from the Turkish side on the modernization of scientific and technological potential. Both countries are actively implementing projects in agriculture, military technology, research and communication. Due to the scientific attractiveness of Ukraine, Turkish investors allocate significant funds for the development of research and development projects. Today, Ukraine and Turkey continue their partnership in science and technology. States have sufficient resources and initiatives to expand the boundaries of cooperation in the future.*

Conclusion. *For Ukraine, Turkey is an important partner in science and technology. Turkey is a particularly important partner in the field of military science and technology, as the Republic of Turkey is a member of NATO. For Ukraine, which is moving in the Euro-Atlantic direction and which is trying to curb the military aggression of the Russian Federation, Turkish support is extremely necessary today.*

Key words: *Ukraine, Turkey, partnership, science, technology, scientific and technological cooperation.*

Одержано редакцією 7.04.2022
Прийнято до публікації 25.05.2022

